

LATVIJAS LAUKU IDILLE UN

ROLANDS FELDMANIS

Piena nozare kārtējo reizi pārdzīvo cenu kalniņus. Latvijā cenu diktē dažādas pārstrādes grupas. Stabila piena iepirkuma cena, kas ir augstāka par nozares vidējo, ir tikai kooperatīvā "Straupe", bet tajā ir tikai pāris desmiti biedru. Kā izklūt no apburtā loka – pārstrādes cenu diktāta?

Kooperatīva telpās sanākuši lauksaimnieki, lai novērtētu pagājušo un gadu un maziņā nātū satraukumu par nākotni, jo piena cena sākusi samazināties. Cik tas ir sāpīgi lopkopjiem, kas apdzīvo laukus un pat pabaro savu ģimeni? "Man ir 20 govīs, un pilnībā pārtieku," saka Jānis. Viņš piebilst, ka bieži vien darbs ir no rīta līdz vakaram, atpūtas reizes ir retas. Taču viņš ir mundrs, dzīvespriecīgs un šad tad pagūst nodoties savam hobijs – maksšķeršanai. Bērni viņa saimniecību laikā nepārņems, un tāpēc viņš saka, ka, ejot pelnītā atpūtā, pārdos saimniecību, govīs, nopirks mājiņu un tur pavadīs savu mūža nogali. Viņš, protams, strādās arī septiņdesmit gados – pie darba ir pieradis, bet, kad vairs nestrādās fermā, "nopirkšu māju tālāk no savas fermas, lai neievelk atpakaļ". Darba rūķis, krietns Latvijas saimnieks, mūsu lauku pamats. Protams, tuvojoties atpūtas vecumam, Jānis vairs neplāno vēl vairāk investēt saimniecībā, paplašināties vai kāpināt ražošanu, izslaucot vairāk. Jo ienākumu ir gana, un, pārdodot saimniecību, naudas kādam laikam blakus vecuma pensijai pietiks.

Kooperatīva "Pienupīte" vadītāja Mirdza Feldmane vienmēr uzsver, ka mazais lauksaimnieks ir pamatu pamats, taču vienmēr jāatceras par piena kvalitāti – somatiku, tīrību. "Laimīgām govīm piens ir cits, un "Baltu piena" rūpnīcā produktiem no tāda piena ir pavisam citāda garša," viņa uzsver. Lielākais piena piegādātājs "Baltu piena" rūpnīcai ir "Kalmuižas" kooperatīvs, viens no astoņiem "Baltu piens" otrā līmeņa kooperatīva biedriem.

Lai arī mazās saimniecības ir lauku idille, Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) dati par 2024. gadu liecina, ka rūpnieciskos apmēros pienu ražo lielās saimniecībās. No 960 000 tonnu piena (CSP dati par saražoto svaigpie-

Šobrīd Igaunijas un Latvijas kooperatīvam "E-piim" piederošajai ražotnei nākas saskarties ar izaicinājumiem, kas saistīti ar apgrozāmajiem līdzekļiem. Attēlā – iekārtas "E-piim" piena pārstrādes uzņēmumā

nu) gandrīz 800 tūkst. t jeb 83 % saražo lielās, bet mazās saimniecībās tikai 3 %. Atlikušos 14 % saražo vidējā lieluma saimniecībās.

Zemnieki paši pārstrādā vai pārdod savus produktus patērētājam gaužām maz. Kooperatīviem jeb zemniekiem piederošās rūpniecības ir trīs – "Straupe", "Baltu piens" un pavisam nelielā "Viļāni". Ir arī kooperatīvu biedri, kuri ražo produkciju no pašu ražota piena un to pārdod. Tā piemēram, "Ievas siers" pieder Sprukuļu ģimenei, kuru saimniecība "Vecsiljāņi" ietilps kooperatīvā "Piena loģistika". Agrāk savu produkciju piedāvāja arī "Zilūži" – Grasbergu ģimenes lolojums. Taču "Zilūžiem" pārstrāde un produkcijas pārdošana nelielos apjomos

ekonomiski nebija tik izdevīga, lai tam veltītu resursus – investīcijas un darbu. Ražojot pienu un to vienkārši pārdodot "Piena loģistikas" kooperatīvam, var nopelnīt vairāk un vienkāršāk. Šobrīd zemnieki paši kopā pārstrādā ap pussimts tonnas piena dienā. Tie ir tikai 2–3 % no visa saražotā piena.

Kooperatīvu produkcija konkurē ar kvalitāti, bet cena ir augstāka. Latvijas patērētājs izvēlas kooperatīvu piena pārstrādes produktus, jo novērtē garšu un zemnieka darbu par labu tēvzemei. Taču mazo saimniecību saražotais piena apjoms ir tik neliels, ka nespēj veidot svaigpiena piegādes vidēji lielai Latvijas rūpnīcai. Turklāt vēl Latvijas rūpnīcu efektivitāte ir kārtās zemāka nekā kaimiņvalstīs.